

ZMLUVA Z NICE A KONVENT O BUDÚCNOSTI EURÓPY

Zmluva z Nice pripravila Európsku úniu na významné rozšírenie smerom na východ a na juh v rokoch 2004 a 2007 iba čiastočne. Preto sa ako odpoveď na otázky nastolené v Laekenskej deklarácii Konvent o budúcnosti Európy pokúsil o vytvorenie nového právneho základu Únie v podobe Zmluvy o Ústave pre Európu. V dôsledku zamietavých výsledkov referendum v dvoch členských štátoch však táto zmluva nebola ratifikovaná.

ZMLUVA Z NICE

Zmluva bola podpísaná 26. februára 2001 a platnosť nadobudla 1. februára 2003.

A. Ciele

Záver Európskej rady z Helsínk z roku 1999 požadovali, aby EÚ bola od konca roka 2002 schopná prijať ako nové členské štáty krajiny, ktoré boli pripravené na pristúpenie. Keďže len dve z kandidátskych krajín mali vyšší počet obyvateľov, ako bol priemer vtedajších členských štátov, politická váha krajín s menším počtom obyvateľov sa mala podstatne zvýšiť. Cieľom [Zmluvy z Nice](#) bolo teda zvýšiť efektívnosť a legitimitu inštitúcií EÚ a pripraviť Úniu na nové veľké rozšírenie.

B. Súvislosti

Medzivládne konferencie v Maastrichte a Amsterdame sa zaoberali niektorými inštitucionálnymi otázkami, ale nevyriešili ich uspokojivo (tzv. amsterdamské zvyšky). Išlo o veľkosť a zloženie Komisie, rozloženie hlasov v Rade a rozšírenie hlasovania kvalifikovanou väčšinou. Na základe správy fínskeho predsedníctva Európska rada v Helsinkách koncom roka 1999 rozhodla, že treba zvolať medzivládnu konferenciu, aby sa vyriešili amsterdamské zvyšky a pripravili ďalšie zmeny potrebné na budúce rozšírenie.

C. Obsah

Medzivládna konferencia sa začala 14. februára 2000 a svoju prácu skončila v Nice 10. decembra toho istého roku. Dosiahla dohodu v uvedených inštitucionálnych otázkach a viacerých ďalších bodoch, a to novom rozdelení kresiel v Európskom parlamente, pružnejšej posilnenej spolupráci, monitorovaní základných práv a hodnôt v Únii a posilnení súdneho systému Únie.

1. Váženie hlasov v Rade

Pri pohľade na systém hlasovania v Rade, zloženie Komisie a čiastočne aj rozdelenie kresiel v Európskom parlamente si medzivládna konferencia uvedomila, že hlavnou

požiadavkou bude zmena pomernej váhy členských štátov, čím sa žiadna iná medzivládna konferencia od čias Rímskej zmluvy nezaoberala.

Zvažovali sa dva spôsoby určenia kvalifikovanej väčšiny: nový systém váženia hlasov (úpravou súčasného systému) alebo uplatňovanie dvojitej väčšiny (hlasov a počtu obyvateľstva), ktoré navrhla Komisia a podporil Parlament. Medzivládna konferencia vybrala prvé riešenie. Aj keď sa počet hlasov pre všetky členské štáty zvýšil, podiel najľudnatejších členských štátov sa znížil: z 55 % hlasov klesol po vstupe desiatich nových členských štátov na 45 % a 1. januára 2007 na 44,5 %. Preto sa zaviedla demografická poistka: členský štát môže požiadať o overenie, či kvalifikovaná väčšina predstavuje aspoň 62 % celkového obyvateľstva Únie. Ak sa tento percentuálny podiel nedosiahne, rozhodnutie sa neprijme.

2. Európska komisia

a. Zloženie

Od roku 2005 Komisia pozostáva z jedného komisára za každý členský štát.. Rada má právomoc jednomyselne rozhodnúť o počte komisárov a podrobných pravidlách systému rotácie za predpokladu, že každé zloženie Komisie odráža demografickú váhu a zemepisnú veľkosť členských štátov.

b. Vnútoraná organizácia

Zmluvou z Nice sa predsedovi Komisie udelila právomoc prideľovať komisárom rezorty a počas mandátu ich prerozdeľovať, ako aj právomoc vybrať podpredsedov a určiť ich počet.

3. Európsky parlament

a. Zloženie

Amsterdamská zmluva stanovila najvyšší počet poslancov Európskeho parlamentu na 700. V Nice považovala Európska rada vzhľadom na rozšírenie za potrebné prehodnotiť počet poslancov za každý členský štát. Nové zloženie Parlamentu sa použilo aj ako protiváha upraveného váženia hlasov v Rade. Maximálny počet poslancov EP sa tak stanovil na 732.

b. Právomoci

Parlament dostal právo, podobne ako Rada, Komisia a členské štáty, využiť súdne prostriedky nápravy voči aktom Rady, Komisie alebo Európskej centrálnej banky z dôvodu nespôsobilosti, porušenia základných procesných požiadaviek, porušenia zmluvy alebo akéhokoľvek právneho predpisu týkajúceho sa jej uplatňovania alebo zneužitia právomoci.

Na základe návrhu Komisie sa článok 191 zmenil na procesnoprávny základ umožňujúci prijať postupom spolurozhodovania právne predpisy upravujúce činnosť politických strán na úrovni EÚ a pravidlá týkajúce sa ich financovania.

Legislatívne právomoci Parlamentu sa posilnili miernym rozšírením rozsahu pôsobnosti postupu spolurozhodovania a požiadavkou, že EP musí vyjadriť súhlas so zavedením posilnenej spolupráce v oblasti, na ktorú sa vzťahuje spolurozhodovanie.

Rovnako musí byť Parlament požiadaný o stanovisko, keď Rada rozhoduje o riziku vážneho porušenia základných práv v niektorom členskom štáte.

4. Reforma súdneho systému

a. Súdny dvor Európskej únie

Súdny dvor Európskej únie získal možnosť zasadať v rôznych formách: v komorách (pozostávajúcich z troch alebo piatich sudcov), vo veľkej komore (jedenásť sudcov) alebo v pléne. Rada môže jednomyselným rozhodnutím zvýšiť počet generálnych advokátov. Súdny dvor si zachoval príslušnosť pre konania o prejudiciálnych otázkach, podľa svojho štatútu však môže postúpiť druhy sporov, ktoré nie sú vymenované v článku 225 Zmluvy o ES, Súdu prvého stupňa.

b. Všeobecný súd

Právomoci Všeobecného súdu (pôvodne Súdu prvého stupňa pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009) sa rozšírili o určité kategórie konaní o prejudiciálnych otázkach. Súdne komory sa môžu ustanoviť jednomyselným rozhodnutím Rady. Všetky tieto vykonávacie ustanovenia, najmä právomoci súdu, boli následne stanovené v samotnej zmluve.

5. Legislatívne postupy

Napriek tomu, že značný počet nových politík a opatrení (27) začal podliehať hlasovaniu kvalifikovanou väčšinou v Rade, spolurozhodovanie sa rozšírilo len na niekoľko menej významných oblastí (bývalé články 13, 62, 63, 65, 157, 159 a 191 Zmluvy o ES), pričom v záležitostiach týkajúcich sa bývalého článku 161 sa vyžadoval súhlas Parlamentu.

6. Posilnená spolupráca

Zmluva z Nice, podobne ako Amsterdamská zmluva, obsahuje všeobecné ustanovenia, ktoré sa vzťahujú na všetky oblasti posilnenej spolupráce, a konkrétne ustanovenia pre daný pilier. Kým však Amsterdamská zmluva umožnila posilnenú spoluprácu len v prvom a treťom pilieri, Zmluva z Nice ju umožnila vo všetkých troch pilieroch.

Zmluva z Nice priniesla aj ďalšie zmeny: predloženie Európskej rade nebolo viac možné a objasnil sa pojem „primerané obdobie“. Stanovisko Parlamentu sa začalo vyžadovať vždy, keď sa posilnená spolupráca týka otázky podliehajúcej postupu spolurozhodovania.

7. Ochrana základných práv

V článku 7 Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ) sa doplnil nový odsek s cieľom pokryť prípady, v ktorých existuje „jasné riziko“ porušenia základných práv. Rada získala právomoc štvorpätinovou väčšinou svojich členov a po získaní súhlasu Parlamentu určiť existenciu takéhoto rizika a adresovať príslušnému členskému štátu primerané odporúčania. Bola vyhlásená nezáväzná Charta základných práv.

D. Úloha Európskeho parlamentu

Európsky parlament sa podobne ako pri predošlých medzivládnych konferenciách aktívne podieľal na prípravách medzivládnej konferencie v roku 2000. Vyjadril sa

k programu konferencie, jej priebehu aj cieľom^[1]. Parlament takisto vyjadril svoje stanovisko k obsahu a právnym účinkom Charty základných práv. Parlament trval predovšetkým na tom, aby budúca medzivládna konferencia prebiehala transparentne a bola otvorená účasti jeho poslancov, poslancov národných parlamentov a Komisie, ako aj príspevkom občanov a viedla k vypracovaniu dokumentu s ústavnou povahou.

KONVENT O BUDÚCNOSTI EURÓPY

A. Základ a ciele

V súlade s vyhlásením č. 23 pripojeným k Zmluve z Nice sa Európska rada v Laekene zo 14. a 15. decembra 2001 rozhodla usporiadať konvent združujúci hlavné zúčastnené strany v diskusii o budúcnosti Európskej únie. Cieľom tohto konventu bolo čo najtransparentnejšie pripraviť ďalšiu medzivládnu konferenciu a nájsť odpoveď na štyri hlavné výzvy súvisiace s budúcnosťou Únie: lepšie rozdelenie právomocí, zjednodušenie nástrojov EÚ, posilnenie demokracie, transparentnosti a efektívnosti a vypracovanie ústavy pre európskych občanov.

B. Organizácia

Konvent pozostával z predsedu (Valéry Giscard D'Estaing), 2 podpredsedov (Giuliano Amato a Jean-Luc Dehaene), 15 zástupcov hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, 30 poslancov národných parlamentov (2 za členský štát), 16 poslancov Európskeho parlamentu a 2 zástupcov Komisie. Na diskusii sa za rovnakých podmienok zúčastnili aj krajiny, ktoré požiadali o vstup do Únie, nemohli však blokovať žiadnu dohodu, ktorá mohla vzniknúť medzi členskými štátmi. Konvent tak mal spolu 105 členov.

Predsedníctvo sa okrem predsedu a podpredsedov skladalo z deviatich členov konventu a pozvaného zástupcu vybraného kandidátskymi krajinami. Predsedníctvo dávalo konventu podnety a poskytovalo mu základ pre prácu.

C. Výsledky

Práca konventu^[2] zahŕňala fázu „načúvania“, počas ktorej zhromažďoval očakávania a potreby členských štátov a európskych občanov, fázu úvah venovanú preskúmaniu vyjadrených myšlienok a fázu vypracovania odporúčaní zhŕňajúcich diskusie. Na konci roka 2002 predstavilo 11 pracovných skupín svoje závery konventu. V prvej polovici roku 2003 konvent vypracoval a prediskutoval text, ktorý sa stal návrhom Zmluvy o Ústave pre Európu^[3].

Časť I (zásady a inštitúcie, 59 článkov) a časť II (charta základných práv, 54 článkov) tejto zmluvy boli predložené Európskej rade v Solúne z 20. júna 2003. Časť III (politiky, 338 článkov) a časť IV (záverečné ustanovenia, 10 článkov) boli predložené talianskemu predsedníctvu 18. júla 2003. Európska rada prijala tento text 18. júna 2004. Aj keď bol značne zmenený, zachovala sa v ňom základná štruktúra návrhu konventu.

[1] Uznesenie Európskeho parlamentu o Zmluve z Nice a budúcnosti Európskej únie, 31.5.2001 (Ú. v. ES C 47 E, 21.2.2002, s. 108).

Uznesenie Európskeho parlamentu o príprave reformy zmlúv a nasledujúcej medzivládnej konferencii, 18.11.1999 (Ú. v. ES C 189, 7.7.2000, s. 222).

[2] <https://www.europarl.europa.eu/comparl/conv/default.htm>.

[3] Zmluva o Ústave pre Európu (Ú. v. EÚ C 310, 16.12.2004, s. 1).

Po schválení Európskym parlamentom^[4] bola zmluva zamietnutá Francúzskom (29. mája 2005) a Holandskom (1. júna 2005) v ich vnútroštátnych referendách. Kvôli negatívnemu výsledku referend vo Francúzsku a v Holandsku nebol postup ratifikácie Zmluvy o Ústave pre Európu dokončený.

D. Úloha Európskeho parlamentu

Podľa názoru väčšiny pozorovateľov bol vplyv európskych poslancov počas prác konventu rozhodujúci. Poslancom umožnilo výrazne vplývať na rozpravy a výsledky konventu viaceré aspekty, najmä ich skúsenosti s rokovacími v medzinárodnom prostredí a skutočnosť, že konvent zasadal v priestoroch Parlamentu. Poslanci takisto aktívne pomohli vytvoreniu politických rodín zložených z poslancov Európskeho parlamentu a poslancov národných parlamentov. Parlament tak splnil veľký počet svojich pôvodných cieľov a väčšina z nich bola potvrdená v Lisabonskej zmluve.

Ina Sokolska
11/2019

[4] Uznesenie Európskeho parlamentu o Zmluve zakladajúcej Ústavu pre Európu ([Ú. v. EÚ C 247E, 6.10.2005, s. 88](#)).

